

Accijnzen op tabak

Een onderdeel van de ingediende begroting voor 2011 is het voorstel van het kabinet de accijnzen op tabak te verhogen met 22 eurocent per pakje sigaretten. De geraamde structurele opbrengst van deze accijnsverhoging bedraagt 200 miljoen euro. Bij een accijnsverhoging rijst steevast de vraag of de prijzen niet te veel met onze buurlanden uit de pas gaan lopen.

De figuur laat zien hoe de sigarettenprijs in Nederland zich in 2010 verhoudt tot België, Duitsland en een aantal andere Europese landen die van belang zijn voor de concurrentiepositie van tabaksproducenten in Nederland. Het betreft een vergelijking van de meest gevraagde prijsklasse (MPPC = *most popular price category*) van een pakje sigaretten, dat is de marktleider. De prijs wordt uitgedrukt per duizend sigaretten, omdat dit de eenheid is die in de EU wordt gehanteerd voor het berekenen van de accijnzen. De prijs bestaat uit de totale accijns, de handelsmarge en de btw.

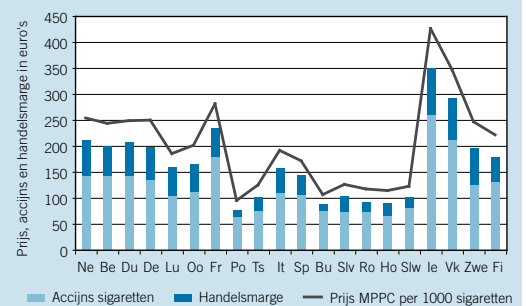
Uit de figuur blijkt dat de prijs van een pakje sigaretten in Nederland nagenoeg gelijk is aan die in onze directe buurlanden België en Duitsland. In de Oost-Europese lidstaten zijn sigaretten aanmerkelijk goedkoper, en in het Verenigd Koninkrijk en Ierland daarentegen fors duurder. Als gevolg van de accijnsverhoging stijgt de Nederlandse sigarettenprijs van 252,63 euro in 2010 met 13,91 euro tot 266,54 euro in 2011. Met deze prijsstijging van ongeveer 5% worden de sigaretten in Nederland wat duurder ten opzichte van de andere Europese landen.

Het is echter goed denkbaar dat in andere landen de accijns in 2011 eveneens stijgt, waardoor de Nederlandse relatieve prijsstijging gemitigeerd wordt. Zo heeft

de Duitse regering het voorstel ingediend om de sigarettenaccijns in de periode 2011–2015 met circa 30 eurocent te verhogen.

Om ervoor te zorgen dat de opbrengst van de accijns niet verloren gaat, zal elk land het tarief en de prijs van het pakje sigaretten in zijn buurlanden in de gaten houden.

Prijzen en accijnzen voor de MPPC per 1000 sigaretten.

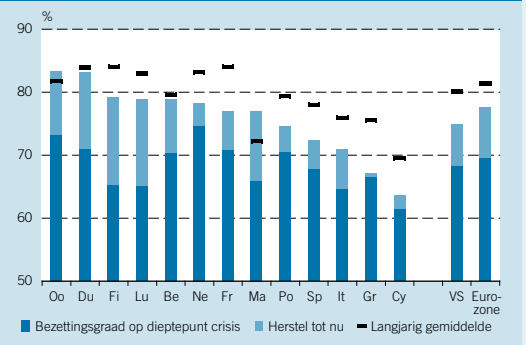
Bron: Eurostat

Monetaire zaken

Ongelijk herstel bezettingsgraden eurogebied

De mate van benutting van productiecapaciteit wordt doorgaans bezettingsgraad genoemd. Hoe groot de benutting van deze productiecapaciteit is, vormt een belangrijke graadmeter of het economisch in een land goed gaat. Immers als alle, of bijna alle, capaciteit gebruikt wordt ontstaan er ruimte en noodzaak om nieuwe investeringen te doen. Hierdoor kunnen vervolgens de economische groei en werkgelegenheid verder toenemen. Tegenover deze positieve kant staat dat bij volledige benutting van de productiecapaciteit grotere druk ontstaat om de lonen en salarissen te laten stijgen. Ook stijgt de stimulans voor producenten om hun marges te vergroten. Daardoor neemt bij een hogere bezettingsgraad de kans op een hogere inflatie toe. Gedurende de laatste crisis daalden de bezettingsgraden in historisch perspectief zeer scherp, soms zelfs met meer dan tien procentpunten. Inmiddels is in het eurogebied al weer sinds het derde kwartaal van 2009 sprake van economisch herstel. De laatste cijfers over de bezettingsgraad in het eurogebied laten zien dat deze volgens een enquête van de Europese Commissie gestegen is tot 77,6% (figuur). Omdat vrijwel nooit honderd procent van de capaciteit wordt gebruikt is het zinvol om dit cijfer te vergelijken met het langjarige gemiddelde. Voor het eurogebied is dit 81,3%. Op het dieptepunt van de recente recessie was de bezettingsgraad 69,6%. Hoewel zich dus voor het gehele eurogebied al een flink herstel heeft voorgedaan, is het langjarige gemiddelde nog redelijk ver weg. De terugval in capaciteitsbenutting in de Verenigde Staten is minder groot geweest dan in het eurogebied. Maar ook is het herstel daar kleiner en de afstand tot het langjarige gemiddelde juist groter. Als naar de individuele eurolanden wordt gekeken vallen er flinke verschillen op. Duitsland heeft de terugval in capaciteitsbenutting die tijdens de crisis optrad vrijwel geheel goedgemaakt en zit dicht tegen haar langjarige gemiddelde aan. Dat weerspiegelt zich

Bezettingsgraden van eurolanden (vierde kwartaal 2010).

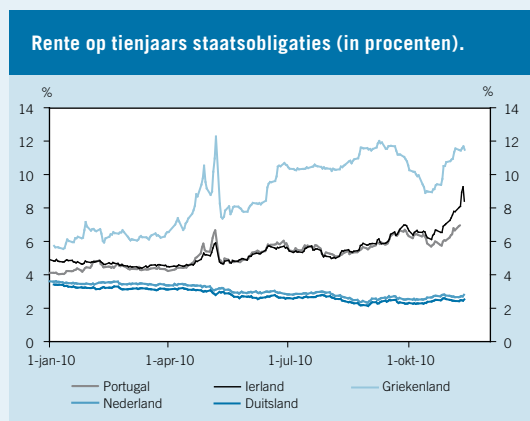
Bron: DNB

in een dalend werkloosheidscijfer dat inmiddels zelfs lager is dan aan het begin van de crisis. Vooral de landen om Duitsland heen profiteren mee. Oostenrijk en België zitten al op of tegen het langjarige gemiddelde aan. Ook het herstel in Finland en Luxemburg is bijzonder sterk. Het herstel in de perifere landen en ook in Frankrijk blijft verhoudingsgewijs achter. Vanwege de noodzakelijke forse aanpassingsprocessen in de landen die kampen met budgettaire en schuldenproblemen zal de scheefheid in capaciteitsbenutting niet snel verdwijnen.

Weer onrust om staatsobligaties

Sinds eind oktober is de rente op Griekse, Ierse en Portugese staatsobligaties weer fors opgelopen (figuur). Het schatkistpapier uit deze landen ging in de verkoop na de samenkomst van de Europese regeringsleiders voor de Europese Raad op 29 oktober in Brussel. Op deze bijeenkomst werden de contouren geschetst van het vervolg op de Europese Financiële Stabiliteits Faciliteit (EFSF), die afloopt in 2013. In

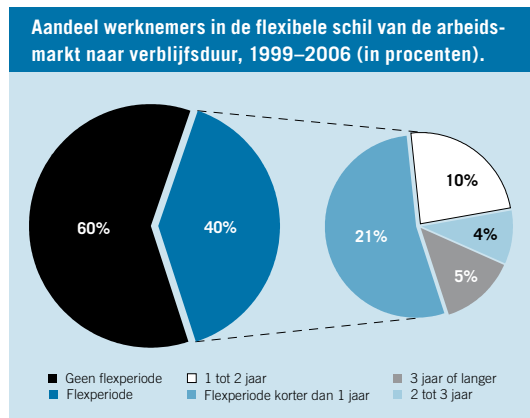
mei van dit jaar bracht het EFSF-vangnet van 750 miljard euro enige mate van rust op de Europese obligatiemarkten. Het vangnet voorziet in een gezamenlijke Europese inspanning om lidstaten die in de financiële problemen komen, overeind te houden. Beleggers reageerden destijds positief op die Europese bereidheid en op de institutionele slagkracht van Europa. Bondskanselier Merkel stelde op 29 oktober voor om het tijdelijke reddingsplan een permanent karakter te geven. Een belangrijke aanvulling betreft echter haar suggestie om vanaf 2013 ook obligatiebeleggers bij een reddingsoperatie in de verliezen te laten delen. Een nieuwe verdeelsleutel van de verliezen is in haar optiek noodzakelijk om het draagvlak ervan bij belastingbetalers te waarborgen en om beleggers in staatsobligaties van de juiste stimuli te voorzien. De financiële markten reageerden nerveus en na de geleidelijke daling van renteopslagen sinds half september gaan de risicopremies voor de zwakkere eurolanden nu weer richting hun eerder behaalde toppen (figuur). De rente op Griekse tienjaars staatsobligaties dook bijvoorbeeld halverwege oktober onder de 9%, maar noteert half november weer ruim boven de 11%. Er was ook veel onrust rond Iers schuld papier en de rente hierop steeg met ruim 2 procentpunten. Zelfs in Portugal, waar recentelijk succesvol is onderhandeld over de begroting voor 2011, liep de rente op. Ondanks de aangekondigde forse bezuinigingen en lastenverzwaring ging de Portugese rente met de Griekse en Ierse rentes mee omhoog tot bijna 7%. De rente op Nederlands en Duits schuld papier is sinds het uitbreken van de soevereine schuldencrisis in het voorjaar gestaag gedaald. Investerders beschouwen zowel Nederlandse als Duitse staatsobligaties nog steeds als veilige investeringen en na de bijeenkomst van de Europese Raad daalde de rente op hun tienjaars schuld papier wederom licht.

Bron: Reuters EcoWin

ARJAN HEYMA (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Economie en samenleving

Bron: SEO-rapport 2010(43)

Langdurig in tijdelijke banen

Ongeveer 80% van alle Nederlandse werknemers heeft een baan in vaste dienst met een vaste arbeidsduur per week. De overige 20% heeft te maken met tijdelijke of flexibele banen. Dit zijn banen met een beperkte contractduur of met een onbepaalde arbeidsduur, zoals bij uitzendkrachten, oproepkrachten en invalkrachten. Tijdelijke en flexibele banen stellen werkgevers in staat om snel de omvang van hun personeelsbestand aan te passen aan veranderende economische omstandigheden.

Ook maken ze het voor werkzoekenden makkelijker om snel een baan te vinden, ervaring op te doen en zo te kwalificeren voor een vaste baan. Door die opstapfunctie verblijven veel werknemers slechts kort in tijdelijke en flexibele banen en stromen binnen enkele jaren door naar een vaste baan. Een deel van de werknemers blijft echter langdurig werkzaam in deze banen en loopt het gevaar nooit meer een vaste baan te vinden. Behalve tot een opstap kunnen tijdelijke en flexibele banen ook tot een tweedeling op de arbeidsmarkt leiden.

Van alle werknemers die tussen 1999 en 2006 een baan in loondienst hadden, exclusief stagiairs, vrijwilligers, WSW-tewerkgestelden en werknemers die voltijds onderwijs volgden, vervulde 40% op enig moment in die periode een tijdelijke of flexibele baan (figuur). Iets meer dan de helft daarvan verbleef hooguit een jaar in deze banen. Het gaat daarbij relatief vaak om vrouwen, jongeren, alleenstaanden, lageropgeleiden en allochtonen. Slechts 5% van de groep werknemers die tussen 1999 en 2006 een baan in loondienst had, verbleef langdurig, langer dan 3 jaar, in tijdelijke of flexibele banen. De kans om langdurig in tijdelijke of flexibele banen te verblijven, ligt bij instroom gemiddeld op 15% en is relatief groot voor mannen, ouderen en gehuwden. Een relatief groot deel van deze werknemers, 24% ten opzichte van 18% van de vaste werknemers, werkt onder hun opleidingsniveau. Daarnaast ligt de mediaan van het bruto jaarinkomen van deze werknemers op 15.000 euro, terwijl dat bij werknemers in vaste dienst 25.000 euro is. Dat lagere inkomen wordt bovendien minder vaak aangevuld door een partnerinkomen, aangezien meer dan de helft van de tijdelijke werknemers geen partner heeft, tegen 37% van de werknemers in vaste dienst. Daarmee is het waarschijnlijk dat ten minste een deel van de werknemers die langdurig in tijdelijke of flexibele banen verblijven ook langdurig aan de onderkant van de arbeidsmarkt zit.